

Bottelare

Eenmaal, andermaal... weegschaal

21 juli 2010

Het is maar dat de Florastappers uit Gent hun wandeling op de Nationale Feestdag hadden bedacht met het weinig originele „Zomertocht“, bij mezelf heb ik er achteraf een andere naam aan gegeven: Weegschaaltocht. Of Balansbalade. Met één „L“, inderdaad. Van het Frans. Hé, het was toch de **Nationale** Feestdag, dus mag het even? Hoe ik die onder-titel wel wilde hebben konden de organisatoren natuurlijk niet weten want daarvoor zijn de aanleidingen te persoonlijk. Daarenboven kwam ik pas achteraf op het idee. Ik probeer het in twee stappen uit te leggen. Overigens; „Zomertocht“ was, ondanks het gesomber van de weervoorspellers, helemaal juist.

Het lag eerst een tijdje in de weegschaal of ik die tocht überhaupt wel zou meedoen. Gezien het hier te lande een officiële feestdag was en dus een vrije dag, presenteerde zich een overvloedig aanbod aan wandelingen. Een beetje van het bos en de bomen, snap je? Bottelare zegde me weliswaar niet veel. Het was wel zo dat men bij de Florastappers iets te vieren had. Dat verkondigden ze tenminste op hun website en daar las ik bovendien de namen van enkele plaatsen die wél meer betekenis hadden. Voor mij dan. De wandelclub wordt dit jaar dertig en men vond dat zoiets niet ongemerkt mocht voorbijgaan aan de wandelaars. Men had daarom aan de afstanden waaruit al vanouds te kiezen was voor deze tocht nog eentje toegevoegd. Een traject van niet minder dan... 50 kilometer! Nu, die afstand afleggen in één wandeling, dat had ik reeds eenmaal gepresteerd. In het begin van dit jaar. Maar of ik het andermaal ging proberen... Ik twijfelde. Het lag in de weegschaal, zeg maar. Tenslotte waren het een paar zaken die absoluut geen verband hadden met enige rationele overweging die in de andere schaal werden gelegd. Om te beginnen was ik heel erg vroeg wakker. Dus kon ik me ruim voor het aangekondigde zes uur in de morgen reeds in Bottelare vertonen. Hetgeen een ruime reserve inbouwde om binnen de toegemeten tijd de tocht rond te maken. Verder is er omtrent deze tijd van het jaar ook voor ons, voor mijn echtgenote en mij, iets te herdenken of te vieren. En dit jaar al helemaal want veertig jaar geleden hebben we elkaar voor God en Vaderland eeuwige trouw beloofd. Een belofte die wel eens gewankeld heeft maar die niet onderuit is gegaan. Ik vond het rijtje van 30 (verjaardag van de club), 40 (huwelijksverjaardag) en 50 (langste wandelafstand) zo leuk staan. Akkoord, er zijn uiteraard veel betere redenen denkbaar. Redenen die meer gewicht in de schaal leggen. Maar wie belet me om me in een onzekere onderneming te storten? O ja, toch iemand: mijn echtgenote! Altijd bezorgd om mijn welzijn. Maar zij wist nergens van en ze ging die dag ook op stap. Met een ander clubje weliswaar. Dus werd ik sowieso niet thuis verwacht. Daar komt nog bij dat de weegschaal in de badkamer gedurende de laatste paar maanden geleerd heeft om af te tellen. Tot nu kende ze enkel de weg naar grotere getallen. Dus, dacht ik zo, dat het met die kilo's minder aan eigen ballast toch nog iets makkelijker moest zijn om die halve Dodentocht uit te wandelen zonder uitgeput ter aarde te storten...

Ook in een ander opzicht kwam het thema „weegschaal“ nog aan bod, maar dat leg ik later nog wel uit.

Bottelare is een dorp in de provincie Oost-Vlaanderen. Het is ook een deelgemeente van Merelbeke. Het dorp biedt het aanzicht van een plattelandsgemeente en dat is het ook. Vanzelfsprekend was het er zeer rustig toen ik er al voor zes uur op een vrije dag aan-



De massieve Sint-Annakerk in Bottelare.

kwam om het autootje op het plein achter te laten. Toen ik er halfweg de namiddag weer wegreed, scheen er mij echter nauwelijks meer beweging te zijn. Het leek er een beetje op dat heel de bevolking van Bottelare naar andere oorden was uitgeweken.

De naam van het dorp heeft, mocht je dat soms denken, geen verband met flessen maar al rond het jaar 1000 is er een vermelding van „Bottelar“. Dat zou dan „bosachtig, moerassig gebied“ moeten betekenen. Gezien zijn ligging niet al te ver van de Schelde vandaan en het feit dat er in de omgeving nog steeds veel bossen zijn, schijnt me dit een plausibele uitleg.

Er zijn in Bottelare twee bezienswaardigheden. Drie eigenlijk. Er is de Sint-Annakapel, die zeer duidelijk aanwezig is op het dorpsplein. Daarmee verbonden is er nog een omgang van negen wegkapellen. De kapel en de omgang zijn beschermd als monument. Verder staat daar massief en onverzettelijk de Sint-Annakerk. Waarlijk een indrukwekkend bouwwerk dat je niet zou verwachten in een dorp van een toch bescheiden omvang als Bottelare. De toren is vierkant, hoog en nu eens niet bekroond met het obligate

spitse dak maar met een soort ronde koepel. Deze kerk is er gekomen omdat aan de Sint-Annakapel bijzondere krachten werden toegedicht waardoor bedevaarders in dichte drommen aangetrokken werden. Om die toevloed op te vangen was de oude Sint-Martinuskerk veel te klein zodat daarop de huidige Sint-Annakerk gebouwd werd tussen 1641 en 1663.



De bunker die oorspronkelijk gecamoufleerd was als huisje. Op de achtergrond komt nog net de toren van de kerk piepen.

Al zeer snel na de start werd ik de velden in gedirigeerd. Het eerste wat me opviel was een vervallen bouwsel waarvan ik dacht dat het een verwaarloosde veestal moest zijn. Naderbij komend zag ik echter dat zich achter de afbrokelende bakstenen muren andere muren in meterdik beton verborgen. Een bunker dus. Er was niet zoveel meer van te merken maar oorspronkelijk moet deze bunker eruit hebben gezien als iets helemaal anders dan hij in werkelijkheid was. Enkele valse vensters zijn wel nog duidelijk zichtbaar. Het sinistere bouwwerk had destijds ook puntgevels in planken van populierenhout en daarnaast had de bunker een tamelijk plat dak in rode Boomse pannen.

Al met al zag hij er dus uit als een huisje in het veld, omgeven met planten en een haag. Het gaat hier om een achterliniebunker tussen de Muntekouter en de Betsberg. Het is me zelf niet opgevallen toen ik er voorbij kwam, maar naar het schijnt moeten er aan de kant van de huidige toegangsdeur sporen te zien zijn van ingeslagen projectielen. Wat ligt er dan meer voor de hand dan te denken dat dit het gevolg zou zijn van oorlogshandelingen? Het blijkt echter dat deze inslagen veroorzaakt werden door met een vrij zwaar kaliber jachtgeweer op de bunker te schieten. Deze inslagen zijn dus zeker niet ontstaan in mei 1940. Even verder ligt in een wei nog een andere sombere klomp die allicht deel heeft uitgemaakt van dezelfde gordel.



Alles staat uitbundig te bloeien in deze bloemisterij.

Het uitgezette pad ging langs een bloemisterij waar alles uitbundig en overvloedig in bloei stond en even later kruiste ik de N444 oftewel de Hundelgemsesteenweg. Die N-nummers zeggen me doorgaans niets maar de straatnaam was me, dank zij mijn relatieve bekendheid met Gent, niet vreemd. Een andere wandelaar, die blijkbaar om een praatje verlegen zat, wist me te vertellen dat dit de langste steenweg in gans België is. Het zou wel eens kunnen waar zijn want hij loopt van Gent tot in Brakel en dat is toch een flink eind. Volgens mijn zegsman lopen de huisnummers langs deze steenweg tot over de drieduizend! Ik heb het niet kunnen controleren want bij het naar huis terugrijden heb ik weliswaar die steenweg voor een eind gevolgd maar dan in de richting waarin de huisnummers alsmaar kleiner werden.

Het traject van de 50 kilometer splitste zich af van de rest om een bos in te duiken. Langs het Marcel Van Miegroetpad. Die Marcel moet iemand geweest zijn die met de natuur begaan was maar of dat professioneel was dan wel of hij een goedwillend amateur geweest is, dat heb ik niet kunnen achterhalen.

Er zijn hier nogal wat bossen en bosjes in de omtrek en het is beslist niet eenvoudig om bij te houden (of zelfs maar te achterhalen) waar men zich op een bepaald moment bevindt. Een groot deel van deze regio wordt ingenomen door een mozaïek van plaatselijk met populier of naaldhout ingeplante, grotere bossen. Om een ideeetje te geven, er zijn hier het Nerenbos, Boswijk, Bruinbos, Makegembos, Harentbeekbos en Heilige Geestgoed. Ik heb er zeker nog een aantal gemist. Een mens zou van minder al gedesoriënteerd raken. In de



Zomaar opeens langs het pad: een huis! Wel rustig wonen hier.

minste gevallen zijn die bossen en bosjes ter plaatse aangeduid met hun naam. Als ze die al hebben, überhaupt. Tussen de bosgebieden liggen kleinere open tot halfopen ruimten. Langs de grotere wegen vind je de zo verafschuwde maar hier zo algemene lintbebouwing. Zoals langs de Hundelgemsesteenweg, om maar bij dat voorbeeld te blijven. Daarnaast is er wat verspreide bebouwing in een overwegend agrarisch landschap. Zoals het huis dat langs mijn pad opeens opdook tussen al het groen. Of het nog bewoond was kon ik niet direct zien maar het zag er zeker niet verwaarloosd uit. Het zijsprongetje in het traject voor de grootste afstand boog abrupt af ter hoogte van de Boterhoekstraat en daar waren reeds de eerste tekenen te vinden van een cultuur die hier plaatselijk zeer intensief wordt beoefend: boomkwekerijen.

Graslanden zijn er ook maar die liggen doorgaans dicht bij de bossen.

Ik was op weg naar Schelderode en de eerste rust- en controlepost in Kwenenbos. Voor dat ik daar aanlegde wachtte echter nog een prettige ontmoeting met de Witte Wachter. Een mooie windmolen die ook de Schelderomolen wordt genoemd. Het is de jongste bovenkruier in onze contreien want hij werd pas in 1907 gebouwd. Dat het een bovenkruier is betekent dat enkel de kap met het wiekenkruis wordt gedraaid om de wieken naar de wind te zetten. Deze stenen molen kwam in de plaats van een gesloopte houten staakmolen die al vóór 1775 op deze plek had gestaan. Wat er nu staat is een gevaarte van 17 meter hoog met een molenberg van 3 meter, een romp van 12 meter van de basis tot het wiekenkruis en een kap van 2 meter hoog. Voor de bouw werden „schurren“ gebruikt. Dat zijn



De Schelderomolen of De Witte Wachter.

zeer hardgebakken stenen uit Scheldeklei. In tegenstelling met oudere exemplaren van dit soort windmolen is hier bij de Schelderomolen uitgebreid gebruik gemaakt van (giet)ijzer voor het mechaniek. Het spoorwiel, de sterrewielen en de bovenlantaarn zijn in dit materiaal gemaakt. De staande as is van staal. In 1933 werd er een elektrische motor bijgeplaatst, in 1948 werd hij volledig elektrisch uitgerust en sinds 1965 werd er niet meer met windkracht gewerkt. De gemeente Merelbeke kocht de molen aan en in 1991 werden de molen en zijn omgeving beschermd. De molen werd volledig gerestaureerd zodat hij weer met de wind kon werken. Op sommige zondagen wordt hij door vrijwillige molenaars in bedrijf gehouden. Naast de molen staat een gedenksteen met een beeldje om de laatste molenaar te huldigen die met deze molen full-time zijn brood verdiende. Het meel had hij al bij de hand en misschien deed hij het bakken van dat brood ook nog zelf.

Het leek erop dat de rust- en controlepost in de wijk Kwenenbos in een kerk was! Het bleek

echter dat er achter het witgeschilderde Sint-Hendrikuskerkje een zaaltje was en daar was het voor ons te doen. Groot was het er niet en gezien de meeste wandelafstanden hier voorbij kwamen was het er ook snel goed gevuld.

De wijk komt aan zijn nogal merkwaardige naam vanwege het feit dat Gerberga uit de 10^e eeuw, dochter van de Duitse koning Hendrik I, een koningin-weduwe was. Zo iemand werd



De Sint-Elooiskapel

in de volksmond een „kwene“ genoemd. Het Engelse „queen“ is overigens niet vreemd aan deze benaming. Zij bezat het domein Crombrugge (wat nu Merelbeke is) en de naam Kwenenbos herinnert nog altijd aan haar vroegere aanwezigheid.

Van hieruit stond een lus door de Scheldemeersen op het programma. Het was spijtig vast te stellen dat de grote borden die uitleg gaven over dit merkwaardige biotoop zo sterk verweerd waren dat ze bijna niet meer te lezen waren.

Langs de Sint-Elooistraat staat een zeer oude kapel die, hoe kan het anders, ook aan die be-

wuste Sint is gewijd. De kapel werd vermoedelijk reeds in de 13^e of de 14^e eeuw gebouwd. Sint-Elooi werd in de Scheldestreek algemeen vereerd om bescherming tegen pest en andere besmettelijke ziektes af te smeken. Nochtans is hij in bredere kring beter bekend als patroon van de smeden en de metaalbewerkers. Het gebouw moet eertijds bedoeld geweest zijn als een gotische bedevaartkapel. Door de eeuwen heen raakte ze wel eens in verval en werd ze voor heel andere doeleinden gebruikt dan het vereren van de heilige. Als stal of als kolenmagazijn, bijvoorbeeld. Als paardensmid zal Elooi wel geen bezwaar gehad hebben tegen die stal. En die kolen... wel, hij moest toch zijn vuur stoken, niet? In 1927 werd de kapel helemaal hersteld en in 1992 werd ze nog eens gerestaureerd totdat ze eruit zag zoals ze nu nog te bekijken is. De kapel is nu een beschermd monument en



Een stukje van de Sint-Elooisput.

ieder jaar, op de eerste zondag van juli, vindt hier een paardenwijding plaats. Dat was nog maar kort geleden maar wat die beesten eventueel hadden achtergelaten, dat was allemaal netjes opgeruimd. Het enige paard dat er nu nog stond was er eentje dat benzine dronk.

Vanaf waar de kapel staat is de Sint-Elooisput te zien. Die „put“ maakte vroeger deel uit van de meanderende Bovenschelde. Bij het rechtekken van de rivier raakten verschillende meanders geïsoleerd. Ze groeiden in de loop van jaren uit tot een waardevol gebied voor mens en natuur. Maar wie denkt dat het volstaat om alles een beetje op

zijn beloop te laten, heeft het verkeerd voor. Ook hier bleek het nodig om in te grijpen. De dikke sliblaag op de bodem van deze oude Scheldemeander zorgde namelijk voor een rem op de ontwikkeling van de natuurwaarden. Daarom werd deze sliblaag in de loop van 2007 verwijderd. Nu is het niet gering om naar schatting 6.600 m³ slib op te dredgen en af



Een poel in de Scheldemeersen

te voeren. Het kan ook schade toebrengen aan de aanwezige natuur. Om dat zoveel mogelijk te beperken werd er gewerkt vanaf een drijvend ponton en werd het werk gespreid over een langere periode. Daarnaast werd de natuurlijke vispopulatie hersteld door de meer dominante soorten wat minder kansen te geven.

Van hier af ging het door de Scheldemeersen en langs nog andere oude Scheldemeanders. Hier heerste stilte die op het tamelijk vroege uur dat ik er passeerde zeer intens was. De bloemetjes bloeiden en de insecten gonsden. Zelfs de koeien zwegen tevreden. Een stukje over de kaarsrechte trekweg langs de Schelde sloot hier op

aan. Volgens de kaart van Google Maps hebben de afgesneden meanders aan de overkant van de rivier namen als „de Spanjaard“, „Van Loeyput“ en „Ham“. Het water aan de kant waar ik liep scheen anoniem te zijn.

Een pad doorheen een maisveld liep recht op de kerk van Schelderode af. De Sint-Martinuskerk is toegewijd aan Martinus van Tours. Dus duidelijk de Sint die me in mijn prille jeugd met lekkers en speelgoed bedacht in tegenstelling met die andere flauwerd die wel overal elders kwam. De eerste vermelding van de parochiekerk dateert al van 1108 en het altaar ervan behoorde toe aan de Gentse Sint-Pietersabdij. In de 14^e eeuw stond er reeds een kerk op deze plek. Ze had toen één beuk waarvan het noordelijk transept tot op heden is bewaard. De vieringstoren (een toren die op het kruispunt staat van de vierkante ruimte waar het koor en het langschip elkaar kruisen) is één eeuw later gebouwd. Het schip van de kerk werd in de 18^e eeuw onder handen genomen. In 1885 vloog de



De kerk van Schelderode

kerk in brand. Dat werd veroorzaakt door een vuurwerk ter gelegenheid van een huwelijk in het kasteel Ten Dale. De site van het heerlijk kasteel van Rode aan de rand van de Scheldevallei lag dan ook vlakbij de kerk. Het heerlijke kasteel van de Heren van Rode zelf

was al in de 7^e eeuw verdwenen, maar in 1865 liet ene Van den Poele er een nieuw kasteel bouwen. Het staat nu bekend als het kasteel van Schelderode.

Het stuk weg dat nu volgde was exact hetzelfde als bij de aanloop en vanuit de verte kreeg ik weer zicht op de Schelderomolen.

In tegenstelling met wat ik gewoonlijk doe bleef ik dit keer wel wat verwijlen in de rustposten omdat het me niet onzinnig leek mijn wandeling toch wat in te delen omdat er zoveel ki-



De visvijver van Het Stekelingske. Met de opvliegende reiger.

met wel heel flinke beuken en eiken. Die moeten daar al lange tijd staan want de traag-groeiende bomen waren hoog en soms erg dik. Het blijkt hier te gaan om het Gentbos. Volgens het paneel op de plaats waar ik het bos betrad is het een natuurgebied in wor-



Dit is niet de installatie van een commercieel radiostation maar het zijn de antennes van een radioamateur! Niet gering wat die allemaal in de lucht heeft steken.

lometer te verteren waren. Achter de kerk in de wijk Kwenenbos was het ondertussen al veel drukker en iemand met weinig oog voor de realiteit had de tafels heel erg dicht tegen elkaar gezet zodat ze maar aan één kant konden gebruikt worden.

Het parkgebied dat zich op de vervolgweg aandiende presenteerde zich met een grote visvijver waar de hengelervereniging „Het Stekelingske“ rechten schijnt op te hebben. Het moet hier het Hollebeekpark in Merelbeke geweest zijn. Bij mijn nadering ging een reiger, die niet van mijn aanwezigheid gediend was, op de wieken. Na een rondje om de grote waterplas kwam ik terecht in een bos

ding. De wandelaar is er welkom mits hij of zij zich gedraagt naar de regels die op het infopaneel worden opgesomd. Niets méér dan zaken die het gezond verstand en een beetje respect voor de natuur reeds aangeven.

Waar ik opdook uit het bos, aan de Poelstraat, openbaarde zich een ander bos: het antennewoud van een radioamateur. Wat die man daar allemaal aan aluminium in de lucht steken had, dat heb ik nog maar zelden bij elkaar gezien!

Ik was nu onderweg naar Lemberge en kijk, die naam deed bij mij meer dan één belletje rinkelen want daar heb ik ooit nog enige tijd doorgebracht. Hoewel het centrum van het dorp waar ik terecht kwam me totaal onbe-

kend was! Ik was dan ook tot nu toe nooit verder gekomen in het dorp dan tot de buitenkant ervan. In een schooltje daar was de rustpost ingericht.

Lemberge (niet te verwarren met Lembeke, dat ligt veel noordelijker en ze bakken daar koekjes) is een deelgemeente van Merelbeke. Een oude vermelding van de plaats gaat terug tot zelfs 973. Het heette daar toen Lintberga. Behalve de kerk, die gewijd is aan Sint-Aldegondis, bezit het dorp nog een paar andere, beschermde gebouwen. Zoals het oude gemeentehuis en de pastorie. Deze pastorie werd in 1871 gebouwd. Vermoedelijk naar een ontwerp van architect de Perre-Montigny. Een man die me verder compleet onbekend is. Extérieur en intérieur zijn representatief voor de periode waarin het gebouw werd gezet. Het pand behield zijn oorspronkelijke elementen zoals ingemaakte kasten, de trap, het



De pastorie in Lemberge.

schrijnwerk met houtimitatie en het hang- en sluitwerk.

Merelbeke en ook Melle, de gemeenten die ik vervolgens aan hun buitenkant benaderde, liggen ingeklemd tussen de Schelde en de Gentse Ringvaart. Ook grote verkeerswegen zijn hier rijkelijk voorhanden: de snelweg A10/E40, de Gentse ringweg R4 rond de Ringvaart en de A14/E17. Geen wonder dus dat gedurende een flink stuk van de wandeling de verkeersdreun constant aanwezig bleef. De paar keer dat ik de E40 overstak, leek het geluid op een eindeloze goederentrein die maar bleef doordenderen. Overigens

heeft men hier ook aan treinverkeer niets te kort. Er is een groot vormingsstation en de spoorwegen gaan hier kris-kras boven en onder elkaar. Hoewel het met dat station wat raar in mekaar zit. Het heet het station van Merelbeke te zijn maar het bevindt zich gedeeltelijk op het grondgebied van Gentbrugge (dat nu tot Groot-Gent behoort) en, wat het vormingsstation zelf betreft, dat ligt op het grondgebied van de gemeente Melle! Waarschijnlijk is de onlogische naamgeving te wijten aan het feit dat men te Melle Centrum gelijktijdig nog een station bouwde en dat er reeds twee stations te Gentbrugge waren. Een rare uitleg maar dat is wat de mensen zeggen die pretenderen het te weten. En de spoorwegen staan nu eenmaal niet erg goed aangeschreven wanneer het om rechtlijnig denken gaat. De aanwezigheid van zoveel spoor is niet altijd een zegen geweest. De gemeente Merelbeke is vooral in onze vaderlandse geschiedenis bekend gebleven door twee felle bombardementen op het vormingsstation. Op 10 april 1944 en op 3 mei 1944 hebben de geallieerden met een bommentapijt op het complex de landing van Normandië voorbereid. Het was de bedoeling de bevoorradings per spoor van de Duitse stellingen onmogelijk te maken. Wat ook gelukt is. Ondanks dat de Duitsers wanhopig probeerden om het impact te verdoezelen door vrij snel al één spoor terug beschikbaar te maken voor sporadisch verkeer. Ik passeerde aan een groot, bakstenen gebouw dat het Psychiatrisch Centrum Caritas in Melle bleek te zijn. De gebouwen werden door de Zusters van Liefde in gebruik genomen in 1908. Het was de eerste realisatie in België waar het paviljoensysteem werd toegepast voor een



Het Psychiatrisch Centrum Caritas

psychiatrisch ziekenhuis. De inspiratie van architect Haché voor een dergelijk concept kwam uit Nederland. De stijl van de oudere gebouwen is eclectisch. Het domein beslaat 32 ha en het beschikt over open tuinen en een stukje beukenbos. In 2009 werd het psychiatrisch centrum voorlopig beschermd als monument. Boven de hoofdingang staat gebeiteld: „Deus caritas est“ (God is genadig of weldadig). Ik betwijfel sterk of degenen die daar zijn opgenomen het daar mee eens zijn.

Ik bevond me dus op het grondgebied van Melle. Het is verwonderlijk hoeveel gemeenten en dorpen je wel aandoet indien je over een zo grote afstand door het landschap dwaalt als ik dat deed.

In wat nu Melle is, stonden reeds heel vroeg paalwoningen. Zelfs lang voordat de huidige

provincie West-Vlaanderen werd onttrokken aan de zee. Die paalwoningen werden onttrekt bij het graven van de waterbassins aan de spoorlijn Gent-Brussel. Die bassins waren nodig om de stoomlocomotieven van toen van het nodige water te voorzien.

De gemeente telt nogal wat onderwijsinstellingen waarvan er sommige zelfs internationaal vermaard zijn. Het College van de paters Jozefieten, gesticht in 1837 door kanunnik Constant Van Crombrughe, staat alvast bekend in heel het land. Het was hier dat verschillende Belgische en internationale bekendheden school liepen. Van het soort lui die zo ongeveer nergens anders aan hun trekken komen. Waarschijnlijk een eufemisme voor een soort onhandelbare en geblaseerde elite. Zoals Anthony De Clerck. Het ontvoerde „Antonieke“ die volgens zijn moeder op TV „een toffe jongen“ was en de kleinzoon van de sjoemellende tapijtenkoning „Boer“ De Clerck. Of Cédric Van Brantegem, atleet van wie de praatjes veel beter zijn dan zijn prestaties. En wat te zeggen van de broer van onze Prinses Mathilde („lek ouet niet, iek zal ouel zien“)? Dit college was de eerste school in België waar een studierichting handelswetenschappen en een industrieel-wetenschappelijke richting werd ingericht. De allereerste bedoeling van de stichter was dan ook niet een contemplatieve kloosterorde te stichten, of een school die voorbereidde op het seminarie, maar wel te voorzien in een onderwijs dat voorbereidde op een carrière in de industrie. Hier rolde in 1863 de eerste voetbal op het Europese vasteland. Een lers student had hem meegebracht. Het was ook een van de eerste scholen met een openluchtwembad. Enfin, het plaatje is wel duidelijk en „democratisering van het onderwijs“ kunnen ze daar waarschijnlijk niet zonder fouten schrijven zonder eerst in een duur woordenboek te kijken.

In Melle is er ook een vermaarde Tuinbouwschool. Die huist in het kasteel Piers de Raveschoot. Een 18^e-eeuws kasteel gelegen in een prachtige Engelse landschapstuin. Ik heb er ooit nog naar een stukje betrekking gesolliciteerd maar de directeur was me niet goed gezind, dus er is niets van gekomen. Overigens, ik en tuinbouw... Maar ik solliciteerde dan ook voor iets dat slechts zijdelings bij de opleiding van de leerlingen te pas kwam.

Dan is er nog het Lucernacollege. Erg nieuw want pas sinds september 2004 heeft dat college een afdeling in het Gentse. De school mikt op iedereen, anderstaligen en Nederlandstaligen, om zo aan iedereen de kans te geven om gelijk opgevoed te worden en om anderstaligen evenveel kansen te geven voor het hoger onderwijs. Voorwaar een nobel streven.

Ik mocht zeer voorlopig de veel te drukke en lawaaierige E40 de rug toekeren. Gaandeweg werd het me duidelijk dat ik meer en meer met mijn eigen onderwijsverleden geconfronteerd werd. Gontrode... een deelgemeente van Melle. Het dorp telt bijna 1000 inwoners. De oudste vermelding ervan, als Rothen, gaat terug tot 980. Die naam was afgeleid van het Germaanse „rothe“ voor „gerooid bos“. In 1189 vindt men het dorp vermeld als Guntroden. De Sint-Baafsabdij uit Gent had het patronaatschap over de kerk. De abdij richtte er tussen de 9^e en 11^e eeuw ook het „Hof van Roden“ op als ontginningscentrum. Bestuurlijk hoorde het gebied tot het Land van Rode. Misschien stoelt het wel op deze eeuwenoude traditie inzake ontginnen dat er hier nu uitgebreide proefvelden liggen en dat er vestigingen zijn van talloze officiële instituten die bezig zijn met de land- en tuinbouw, veeteelt en zelfs visserij. In elk geval, het is daarvan dat Gontrode en ook Lemberge me zo bekend zijn. Die instituten worden nu blijkbaar verenigd of overkoepeld door het ILVO, het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek. Dat is een wetenschappelijke instelling waar multidisciplinair onderzoek in de land- en tuinbouw en visserij verricht wordt. Daarbij worden productiesystemen in hun totaliteit bekeken, met aandacht voor het eindproduct, maar ook voor de wijze van produceren en de gevolgen voor maatschappij, milieu, dier, landschap en biodiversiteit. Nee, ik heb die kreten niet zelf verzonnen. Daar zorgt ILVO wel voor. Het heet dan dat het een deeltje is van hun „missie“. Of iets anders van dat soort manager-luchtbakkerij.

Het moet zo ongeveer tussen de vijfentwintig en de dertig jaar geleden zijn dat ik zijdelings wat te maken had met wat nu het ILVO is. Ik heb er namelijk ooit nog les gegeven. Dat



Hier was ik ooit nog min of meer welkom. Hoewel, het hield niet over.

kwam zo. De afdeling Landbouwmecanica van de school waar ik toen empllooi vond, had een overeenkomst met het toenmalige Rijksstation voor Boerderijbouwkunde (indien ik me de naam goed herinner). Hoewel „overeenkomst“ een nogal een geforceerde term was. De directeur van dat Rijksstation stond er namelijk op dat enkele uren van de opleiding in het Rijkssation zelf werden georganiseerd. Al veroorzaakte dat een hoop problemen en kosten. De schare leerlingen moest namelijk met een bus gehaald en gebracht worden en het didactisch materiaal daar was, beleefd uitgedrukt, eerder schaars. Dat soort volksverhuizing was verre van praktisch maar die direc-

teur (die ik nooit persoonlijk heb ontmoet) had blijkbaar genoeg macht en invloed om dat gedaan te krijgen. Dus zo geschiedde. Zelf was ik tegen heug en meug in de afdeling terecht gekomen en zodoende moest ik maar meedraaien in dat circus. Het had echter niet alleen maar negatieve kanten. Bijvoorbeeld kon je daar in het Rijksstation, wanneer het seizoen diende, tegen een zeer civiele prijs al eens veldvruchten kopen. Die waren dan afkomstig van proefkweken en van onvergelijkbaar goede kwaliteit. En zo ben ik ook aan een weegschaal gekomen! Die groeide daar weliswaar niet op de akkers maar in het Rijksstation was men toen zeer intensief bezig te reorganiseren. Voor de nieuwe laboratoria werden bijvoorbeeld enkel nog elektronische balansen aangekocht. De oude, artisanaal vervaardigde apothekerweegschalen in messing, die werden maar in een magazijn op een hoop gegooid. Wachtend om afgevoerd te worden. Omdat ik daar een paar mensen kende die iets konden bewegen, ben ik er dus in geslaagd om de hand te leggen op eentje daarvan. Een wat kaduuk exemplaar zonder gewichtjes, maar toch... Dus toen ik zo door de proefvelden en langs diverse modelboerderijen aan het lopen was, moest ik weer denken aan die weegschaal en de plaats waar ze vandaan kwam. Na zo lange tijd herkende ik echter niets meer! Totdat, ja totdat ik voorbij kwam aan het gebouw dat ik toch enkele jaren had betreden. Het soort bas-reliëf op de gevel veroorzaakte een terecht déjà vu. Overigens waren er op deze tocht nog een paar punten die me met mijn onderwijsverleden confronteerden. Een bord bij een nieuwbouwhuis met de naam van één van mijn vroegere studenten. De man verkoopt nu zonnepanelen. Het is hem wel toevertrouwd want hij kon het altijd al goed uitleggen. En het bronzen naambordje van een dokter, orthopedisch chirurg, wiens vader nog een collega van mij is geweest.

De proefvelden zijn meestal zeer uitgestrekte landerijen en dat moet in de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers met begerige ogen bekeken zijn. Op de akkers van Lemberge en Gontrode bouwden ze al in 1914 een grote loods voor hun vliegtuigen en zeppelins. Er is ook sprake van een „vaste luchtbal“, die omwille van zijn vorm door de lokale bevolking de bijnaam „t verken“ (het varken) kreeg. Het was een kabelballon die op het grondgebied van Lemberge werd opgelaten en die als baken diende voor de Zeppelins die daar gestationeerd waren. Het zal wel niet mogelijk geweest zijn om die loods over het hoofd te zien want hij was 180 meter lang, 86 meter breed en 49 meter hoog. De loods werd opgetrokken in metalen profielen. Vooral de spoorstaven van de spoorweg Brussel-Gent zouden dankbaar gebruikt zijn als bouw materiaal. In het begin werden er drie zeppelins ondergebracht, later zouden het vooral vliegtuigen geweest zijn. Om voor de hand liggende redenen werd deze loods gevisieerd door de Geallieerden. Hij werd meerdere malen gebombardeerd waarbij de omgeving niet gespaard bleef. Er vielen verschillende burgerslachtoffers. Op 30 september 1917 werd zelfs de school van Lemberge getroffen door een bom, die gelukkig niet tot ontploffing kwam. Toen ze zich terugtrokken hebben de Duitsers de



De kerk in Gontrode.



Het windmolenpark met de drie windturbines.

loods opgeblazen.

In Gontrode lag het rust- en controlepunt schuin tegenover de kerk. Als stapper op de vijftig kilometer werd ik bij mijn eerste controle daar verrast met twee bonnetjes die elk goed waren voor een consumptie! Leuke attentie.

Van hieruit wachtte een lus en een tweede bezoek. Voordien leidde het uitgezette pad alweer langs boomkwekerijen en een spoorweg. Aan beide is hier in de omtrek geen tekort. Langs een duister en steil stukje pad kwam ik terecht op een plaats die ik me van een vorige wandeling meen te herinneren. Al weet ik bij benadering niet meer waarvandaan die vorige wandeling dan wel zou vertrokken zijn. Evengoed was de omgeving zo speciaal dat ik ze direct weer herkende. Er is daar namelijk een beeldhouwer gevestigd en binnen en buiten zijn rommelige erf liggen brokken steen in allerlei afmetingen. Of staan er al dan niet afgewerkte beelden. Wie de kunstenaar echter wel mag zijn, is me ook nu niet duidelijk geworden. Er staat daar ook een multidisciplinaire kunstuiting in een hoek die vrij toegankelijk is. Centraal staat een vrouwenfiguur en op grote stenen platen zijn gedichten aange-

bracht in bronzen letters. De stenen dame zou Erato, de muze van het minnedicht, kunnen zijn. Haar lier ontbreekt echter dus zeker ben ik het niet. De gedichten zijn van de hand van mij onbekende mensen. Het zij dan dat ik enkele namen heb gemist. Niet dat het belang heeft, de gedichten an sich zijn goed genoeg om er even bij stil te staan. Er is daar ook een goed onderhouden en groot grasveld dat bedoeld is om er atletiek op te bedrijven. Met een kooi voor het hamerslingeren en een piste belegd met houtschilfers rondom. Uit een verborgen luidspreker schalde het geluid van een Vlaams zingend hoofd dat zijn karamellenverzen over de omgeving uitgoot. De akoestische vervuiling bleek afkomstig van een pétanqueclub aan de rand van de sportterreinen. Bovendien hielden zich daar wat brallerige personen in Feldgrau op die vergezeld waren van een meute langorige, niet aangelijnde honden. Dus ook nog eens vervuiling van een andere soort.

Reeds van verre waren me de lui draaiende propellers van drie windmolens opgevallen. Nu lag het traject zo dat ik, na een zeer luidruchtige oversteek van de E40, aan de voet van deze reuzen wandelde. En reusachtig zijn ze inderdaad. De eerste die ik tegenkwam kon je tot bij zijn voordeur benaderen en toen ik van daar omhoog keek,

duizelde het me even. Letterlijk. Meestal zie je die dingen van een min of meer grote afstand en ik had me niet gerealiseerd hoe gigantisch die installaties wel zijn. Het windmolenpark met drie turbines is er gekomen dank zij een samenwerking van SPE-Luminus en de Universiteit Gent. Deze laatste heeft zich ertoe verbonden om, enerzijds, zijn energieverbruik drastisch te verminderen en anderzijds een deel van de benodigde energie zelf te produceren. In het geval van deze drie turbines worden de terreinen voor twintig jaar ter beschikking gesteld door de Universiteit en SPE heeft de windmolens gebouwd en verkoopt de elektrische energie aan de Universiteit Gent. Men denkt zo de energiebehoeften voor 2010 voor ongeveer 20% te kunnen dekken. Tot mijn spijt stond bij deze windmolens

niet aangegeven wat hun individuele capaciteit is, maar wel werd er op een bord vermeld dat SPE-Luminus per maand gemiddeld één tot twee nieuwe windturbines bouwt. Eind 2009 beschikte Luminus over 50 windmolens die samen goed zijn voor een jaarlijkse productie van 200 GWh (Giga Wattuur, dus miljoenen Wattuur!). Een productie waarmee ongeveer 53.000 gezinnen van elektriciteit kunnen voorzien worden.

Na een tweede bezoek aan de heel rustige zaal in Gontrode ging het op Landskouter aan. En daarmee was ik op het grondgebied van Oosterzele beland. Iets wat direct bij het eerste straatnaambord al duidelijk was want Oosterzele gebruikt voor die borden een heel aparte kleurstelling die je nergens anders aantreft. Hoe bescheiden Landskouter verder ook is het heeft een paar bezienswaardigheden. Daar is het Aalmoezenijbos dat ongeveer 29 ha groot is en er is de jeneverstokerij Van De Velde. Ik zou dat laatste niet eens vermelden ware het niet dat die stokerij verbonden is met een zeer illustre zoon van het dorp: Frans Van De Velde. Pater Van De Velde (geboren in Landskouter op 28 november 1909), was een Belgisch pater oblaat die als missionaris werkzaam was in het noorden van Canada bij de Eskimo's. Die mensen spraken hem liefdevol aan met „Ataata Vinivi“. Waarbij ik niet het minste idee heb wat het moet betekenen. Het wordt ook nergens verklaard voor zover ik kan zien. Misschien is het wel iets in de zin van „Harige Vader“. Of zo.

Ondertussen heeft één van mijn gewaardeerde en trouwe lezertjes achterhaald wat er achter die vreemde Eskimokreet steekt: „Ataata“ betekent „pater“ en „Vinivi“ is de onomatopoeie (klanknabootsing) voor Van de Velde. Welbedankt Hendrika!

Hij werd geboren als zoon van de burgemeester en jeneverstoker Arthur Van De Velde en Gabriëlla Lanens. In 1937 vertrok hij voor zijn opdracht naar Canada waar hij na een reis van bijna een jaar aankwam bij de Eskimo's van Pelly Bay, 320 km boven de poolcirkel. Hij werkte er bijna 50 jaar! Naast missionaris was hij ook verpleegkundige, tandarts, dokter en verloskundige. Hij moedigde zijn parochianen aan om ambachtelijk werk te verrichten.

Waarbij hij ervoor zorgde dat hun snijwerk in ivoor werd verkocht als bron van inkomsten. Ondertussen observeerde pater Frans Van de Velde ook de levenswijze van de plaatselijke bevolking, hij bestudeerde de taal van de Inuit [ie-nu-iet] en hij ijverde ook voor hun welzijn en rechten binnen Canada. Zijn kennis werd achteraf doorgegeven aan antropologen en etnologen die er waarschijnlijk dankbaar gebruik van hebben gemaakt. Frans Van de Velde lag mede aan de basis van het Eskimomuseum te Churchill in Manitoba en hij was een gewaardeerd medewerker aan allerlei wetenschappelijk onderzoek. Waardering kreeg hij ook, misschien nogal onverwacht, van de in Canada geboren Nederlandse prinses Margriet. In 1981 kwam zij een monument ter ere van hem inhuldigen in zijn geboortedorp. Hij was toen nog in leven. Op hoge leeftijd keerde hij terug naar België waar hij een veel ge-



De watermolen met op de voorgrond de molendam. Nu volledig vervallen.

vraagd spreker werd. Ik heb de man nog horen spreken op de radio en hij kon waarachtig zeer boeiend vertellen. Met de wijsheid en bedaagdheid die een halve eeuw leven in barre levensomstandigheden hem hadden bijgebracht. Hij overleed te Lemberge op 22 februari 2002 en hij werd in zijn geboortedorp Landskouter begraven in het familiegraf.

Het was ondertussen duidelijk, mede door het gevorderde uur, dat het kompas stilaan begon te wijzen naar het begin- en eindpunt van de tocht. Maar voor het zover was kwam ik nog voorbij aan een watermolen. Althans wat er nog van rest. Ik ben er

ondertussen op gespitst geraakt om het klateren van een beek over een molendam met tamelijk grote zekerheid van ver te onderkennen. Ondanks mijn beschadigde gehoor gelukt me dat nog steeds goed. Hier dus ook. Er kwam een oud, nogal vervallen, gebouw in het zicht en aan de kant van de weg waren duidelijk de rudimenten te zien van wat ooit een watermolen is geweest. Een molen is het nog steeds en hij werkt ook nog. Zij het dan niet meer met waterkracht. Een dieselmotor drijft het maalwerk aan om er maïs tot diervoer in te vermalen. Hij wordt de Dockermolen genoemd naar de eigenaar. De langwerpige hoevegebouwen staan langs de weg en dwars op de waterloop. Enkel de eerste twee ruimten hebben met de watermolen vandoen. Deze watermolen maakt deel uit van het neerhof van het Hof ter Loo. Aanvankelijk bestond dit onderdeel van de heerlijkheid „Hof ter Loo“ te Moortsele uit een opperhof en een neer- of molenhof. De molen staat op de Gonde- of Molenbeek. Deze watermolen werd voor het eerst vermeld in 1474 als eigendom van de Gentse patriciërsfamilie Van Der Scage. Tot in eerste helft van de 16^e eeuw waren de neerhofgebouwen van hout en leem. De watermolen werd vernield op het einde van de 16^e eeuw. In 1616 werd hij herbouwd. In 1974 werd de aanhoudende waterdruk te veel voor de eeuwenoude molen. De wateras hield het voor bekeken en het met ijzer be-



Vlas!

slagen bovenslagrad raakte in verval. In 1993 werd de molen, samen met de overige gebouwen, het waterrad met steunmuren, het sluiswerk en de omgeving geklasseerd. Wat niet belet dat bijna alles er vervallen bijstaat.

Op het laatste stuk naar Bottelare toe viel me nog een grote akker op. Althans niet zozeer de akker dan wel de teelt die er gemaaid lag: vlas. Ik weet niet of het een proefteelt was of dat dit gewas hier in de streek nog een plaats heeft. Het vlas was nog niet tot schoofjes gebonden maar het lag nog neer op de grond. Gekamd, leek het wel, als de blonde haren op de kop van een communicantje.

Om 52,42 kilometer te stappen in een tijdsbestek van 8 uur 50 minuten moet je niet gek zijn. Al helpt het waarschijnlijk wel. En het resultaat? Eén blaar, één verbrande kop en een tevreden gevoel omdat ik het toch maar weer gedaan had. Maar ja, ik had dan ook alles van tevoren goed afgewogen.



© Michel Christiaens